de raad van de gemeente Westerkwartier
per mail via griffie@westerkwartier.nl

Contactpersoon
Erwin van der Maesen de Sombreff

Kenmerk
--

Zuidhorn
7 maart 2022

Onderwerp
Lokale effecten oorlog Oekraïne

Geachte leden van de raad,

De oorlog in Oekraïne heeft gevolgen voor de gemeente Westerkwartier. In deze brief willen we u daarover graag informeren. Het is daarbij goed om te beseffen dat de ontwikkelingen razendsnel gaan en dat sommige informatie bij het lezen alweer achterhaald kan zijn. We zijn voornemens u regelmatig te informeren en u kunt deze brief dan ook beschouwen als een eerste in een reguliere stroom van informatie.

Vluchtelingen
Internationaal
Inmiddels zijn bijna 1,5 miljoen Oekraïense burgers op de vlucht. De UNHCR schat het aantal ontheemden op 10 miljoen en daarmee leidt deze oorlog tot de grootste naoorlogse vluchtelingenstroom in Europa. Naar verwachting zoeken 4 miljoen vluchtelingen een veilige plek buiten Oekraïne, ergens in Europa. Dit aantal kan volgens sommige bronnen oplopen tot 7 miljoen. Vluchtelingen uit Oekraïne mogen gedurende 90 dagen vrij reizen door de Europese Unie op grond van het Associatieverdrag. De Europese Unie heeft een beschermingsrichtlijn afgekondigd. Deze leidt ertoe dat Oekraïense vluchtelingen gedurende drie jaar in Europa mogen blijven wonen, werken en deelnemen aan onderwijs zonder asiel aan te vragen. Ook kunnen zij aanspraak maken op sociale bijstand. Deze richtlijn wordt momenteel per lidstaat uitgewerkt. Vanwege het vrij mogen reizen door de hele Europese Unie is het onzeker en onduidelijk in welke lidstaat en welk deel daarvan zij onderdak zoeken.

Nederland
De VNG werkt samen met de Veiligheidsregio's aan de opvang van vluchtelingen in Nederland. Het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) heeft hierin geen centrale rol vanwege de aparte status van Oekraïense vluchtelingen. Zij kunnen zich wel bij het COA melden en asiel aanvragen en in dat geval zorgt het COA voor onderdak. De verwachting van dit moment is echter dat het merendeel van Oekraïners buiten het COA op zoek gaat naar onderdak. Daarvoor zijn de Nederlandse gemeenten, en daarmee de VNG, aan zet.

Momenteel hebben enkele honderden Oekraïense vluchtelingen zich in Ter Apel gemeld en deze zijn ondergebracht op de eerste opvanglocaties in Nederland zoals kazerne De Harskamp. De verwachtingen over de aantallen op te vangen vluchtelingen in Nederland lopen uiteen van enkele duizenden op de korte termijn tot mogelijk 250.000/300.000 op de langere termijn. Voor de opvang van deze groep staan de Nederlandse gemeenten nu aan de lat.

Westerkwartier
De Groninger burgemeesters hebben maandag 28 februari 2022 met elkaar de afspraak gemaakt om uiterlijk vrijdag 4 maart 2022 2000 opvangplekken in de provincie te vinden en deze plekken aan te bieden aan de VNG. De VNG houdt deze plekken bij op een interactieve kaart (Opvangplaatsen voor vluchtelingen uit de Oekraïne (vng.nl)). Deze kaart kan worden gebruikt voor het matchen van vraag en aanbod. Later die week kwam er een oproep van het kabinet om per veiligheidsregio 1000 opvangplekken te vinden. Aan het eind van de week hebben de Groninger gemeenten met elkaar meer dan 2000 opvangplekken in beeld en de eerste 430 daarvan, die per direct beschikbaar waren, aan de VNG aangeboden. Voor de gemeente Westerkwartier ging het daarbij om de Hayemaheerd, waar per direct 30 vluchtelingen kunnen worden opgevangen. Inmiddels hebben we ook voormalige basisschool De Aquarel in Sebaldeburen aangeboden, waar ook 30 vluchtelingen kunnen worden gehuisvest. Daarmee zijn 460 plekken in de provincie Groningen per direct beschikbaar. Tot op heden hebben slechts enkele Oekraïense vluchtelingen zich in de provincie Groningen gemeld, geen daarvan in onze gemeente.

Naast de Hayemaheerd en De Aquarel hebben we in onze gemeente nog veel meer locaties in beeld die binnen een maand beschikbaar kunnen worden gemaakt. Deze zijn in eigendom van de gemeente, van non-profit instellingen en van particulieren en ondernemers. Afhankelijk van de omvang van de vraag en de spoedeisendheid daarvan maken we deze locaties gereed voor opvang. Daarbij werken we samen met de omgeving van de betrokken locaties, het Rode Kruis, Sociaal Werk De Schans en Stichting Vluchtelingenwerk.

Er is overigens nog veel onduidelijk. We noemden in dit verband al het aantal te verwachten vluchtelingen maar het gaat ook om de duur, de normen waar een locatie aan moet voldoen (we hanteren voorlopig voor zover mogelijk de COA-normen en zijn in afwachting van landelijke normen die momenteel worden ontwikkeld) en de voorzieningen die voor vluchtelingen moeten worden geregeld (sociale bijstand, onderwijs, e.d.). Dagelijks ontvangen we hierover nieuwe informatie.

Particuliere initiatieven
Sinds 28 februari zijn bij de gemeente ook veel particuliere initiatieven gemeld (een kleine 30 per 6 maart). We vinden dit hartverwarmend. Deze initiatieven betreffen voornamelijk opvang in klein verband en het verzamelen en opslaan van goederen. We hebben hiervoor het e-mailadres oekraine@westerkwartier.nl opengesteld. We registreren de initiatieven en verwijzen initiatiefnemers voor de korte termijn door naar de website www.nederlandvoorvluchtelingen.nl. Deze website is door Stichting Vluchtelingenwerk Nederland gelanceerd om initiatiefnemers te helpen. Als gemeente richten wij ons eerst op het vinden en inrichten van grotere locaties, omdat we verwachten dat de vluchtelingenstroom de komende dagen en weken flink kan oplopen. Momenteel bereiden Vluchtelingenwerk, het Rode Kruis, Takecarebnb en het Leger des Heils een aanbod aan gemeenten voor om te ondersteunen bij het regelen van opvang bij particulieren. Zodra dit aanbod is ontvangen, bekijken we wat we hiermee kunnen doen. Onze ambitie is om dit zodra dat kan te vervlechten met onze aanpak zodat we in gezamenlijkheid een breed opvangnetwerk in het Westerkwartier creëren.

Andere onderwerpen
Hoewel de opvang van vluchtelingen momenteel de hoogste prioriteit heeft monitoren we ook andere effecten van de oorlog in Oekraïne. Daarbij gaat het onder andere om energiewinning, energiearmoede, voedselvoorziening, economie, veiligheid, (mentale) gezondheid en financiën. We benoemen de stand van zaken hieronder kort en nemen deze onderwerpen mee in de periodieke rapportage aan uw gemeenteraad:

- Energievoorziening: de prijzen voor energie stijgen razendsnel. We wachten af wat dit voor gevolgen heeft voor de winning uit het Groningerveld. Er wordt ook gewerkt aan import van laagcalorisch gas en opslag daarvan in Grijpskerk.
- Energiearmoede: voor de oorlog in Oekraïne had 7% van onze inwoners te maken met energiearmoede. We verwachten dat dit percentage zal stijgen. We monitoren dit in overleg met TNO. Er is een actiegroep energiearmoede actief die bezig is met de ontwikkeling van een aanpak.
- Gemeentelijke gebruik van gas: we nemen gas van Green Choice en hebben geen directe relatie met Gazprom of met aan Gazprom gerelateerde partijen. Green Choice koopt gas in bij het Nederlandse handelspunt TTF. Wel is het zo dat via het TTF een mix aan gas wordt geleverd, afkomstig uit Nederland, Noorwegen en mogelijk ook Rusland. We kunnen niet achterhalen of het gas dat aan onze gemeente wordt geleverd voor een deel uit Russisch gas bestaat. Dit wordt niet geregistreerd.

- Voedselvoorziening: voor de korte termijn verwachten we geen problemen in het Westerkwartier. Wel voorzien we een stijging van de prijzen van onder andere kunstmest, veevoer, graan en zonnebloemolie. We houden contact met onze landbouwsector om de ontwikkelingen te monitoren.
- Economie: vanuit het lokale bedrijfsleven zijn er nog geen signalen gekomen over effecten van de Oekraïnecrisis. Wel verwachten we dat ook het bedrijfsleven last gaat krijgen van de verhoging van brandstof- en energieprijzen en de stijging van grondstofprijzen.
- Veiligheid: voor de lokale veiligheidssituatie staan we in nauw contact met de Veiligheidsregio. Hier wordt de dreigingsanalyse vertaald in concrete acties voor gemeenten en andere instanties. Momenteel zijn er geen concrete dreigingen bekend. Wel worden de diverse protocollen bezien op actualiteit en waar nodig aangepast en worden communicatiestructuren getest.
- (Mentale) gezondheid: Corona heeft een flinke impact gehad op de (mentale) gezondheid van onze inwoners en de GGZ kampt al met wachtlijsten. De dreiging van oorlog kan deze druk vergroten. In overleg met onze sociale partners monitoren we de ontwikkelingen.
- Financiën: aanhoudende inflatie is een reëel risico en dat heeft financiële effecten op de gemeentelijke begroting. De omvang daarvan is nu nog niet bekend. Voor de opvang van vluchtelingen maken we kosten. Het Rijk heeft aangekondigd deze kosten integraal te willen vergoeden maar hierover is nog geen duidelijkheid. Daarom houden we ook wat dit betreft de ontwikkelingen in de gaten.

Hiermee sluiten we onze eerste rapportage aan u af. We vertrouwen u hiermee voor nu een duidelijk beeld te hebben gegeven van de situatie in Westerkwartier en komen regelmatig bij u terug met actuele ontwikkelingen.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van de gemeente Westerkwartier,

A. van der Tuuk, burgemeester

A. Schulting, secretaris